

COLÁISTE NAOMH FEICHÍN

CORR NA MÓNA

Polasaí Frithbhulaíochta

1. I gcomhréir le riachtanais an Acht Oideachais (Leas) 2000 agus na dtreoirilínte faoi chód iompair a d'eisigh an Bord Náisiúnta um Leas Oideachais tá an beartas frithbhulaíochta seo a leanas glactha ag Bord Bainistíochta Choláiste Naomh Feichín mar chuid de chód iompair iomlán an Choláiste. Géilleann an beartas go huile agus go hiomlán do riachtanais *Ghnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile* a foilsíodh i Meán Fómhair 2013.
2. Aithníonn an Bord Bainistíochta a thromchúisí atá iompar bulaíochta agus a dhiúltaí a d'fhéadfadh a thionchar a bheith ar dhaltaí, agus geallann an Coláiste dá réir cloí leis na príomhphrionsabail dea-chleachtais seo a leanas agus iompar bulaíochta á chosc agus á chomhrac.
  - Cultúr dearfach a bheith i réim sa gColáiste:
    - ina nglactar go fonnmhar le difríocht agus le héagsúlacht agus ina léirítear meas ar chuimsitheacht;
    - ina spreagtar daltaí chun iompar bulaíochta a nochtadh agus a phlé i dtimpeallacht neamhbhagrach; agus
    - ina gcuirtear caidreamh bunaithe ar mheas chun cinn ar fud phobal an Choláiste;
  - Ceannaireacht éifeachtach;
  - Cur chuige scoile uile;
  - Tuiscint i bpáirt faoin rud is bulaíocht ann agus faoin tionchar is féidir a bheith aige
  - Feidhmiú straitéisí oideachais agus coiscithe (lena n-áirítear bearta chun feasacht a mhúscailt)
    - a chothaíonn ionbhá, meas agus athléimneacht sna daltaí; agus
    - ina dtéitear i ngleic go sainráite le cibearbhulaíocht agus le bulaíocht bunaithe ar aitheantas, lena n-áirítear bulaíocht homafóbach agus trasfóbach;
  - Maoirseacht agus monatóireacht éifeachtach ar dhaltaí;
  - Tacaíochtaí don fhoireann;
  - Teagmhais bhulaíochta a thaifeadadh agus a imscrúdú ar shlí chomhsheasmhach agus obair leantach a dhéanamh ina dtaobh (lena n-áirítear straitéisí aitheanta idirghabhála a úsáid); agus
  - Meastóireacht leanúnach ar a éifeachtaí atá an beartas frithbhulaíochta.
3. I gcomhréir le *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile* (2013), seo é an sainmhíniú ar bhulaíocht:

An rud a thuigtear le bulaíocht ná iompar diúltach neamhiarrtha, bíodh sé i bhfoirm iompar briathartha, síceolaíoch nó fisiciúil, a dhéanann duine aonair nó grúpa in aghaidh duine nó daoine eile, agus a dhéantar arís agus arís eile.

Áirítear na cineálacha iompair bhulaíochta seo a leanas ar an sainmhíniú ar bhulaíocht:

- duine a fhágáil as an áireamh d'aon ghnó, gabháil do chúlchaint mhailíseach agus do chineálacha eile caidrimh bhulaíochta idir dhaoine;
- cibearbhulaíocht; agus
- bulaíocht bunaithe ar aitheantas, ar nós bulaíocht homafóbach, bulaíocht chiníoch, bulaíocht bunaithe ar bhallraíocht den Lucht Siúil agus bulaíocht ar dhuine faoi mhíchumas nó ar dhuine a bhfuil riachtanais speisialta oideachais aici/aige.

Ní chuimsíonn an sainmhíniú seo ar bhulaíocht teagmhais aonraithe nó teagmhais aon uaire d'iompar diúltach d'aon turas, lena n-áirítear téacsteachtairacht mhaslach nó goilliúnach aon uaire nó teachtaireachtaí príobháideacha eile agus ba cheart déileáil leo, mar is cuí, de réir chód iompair na scoile.

Ach, i bhfianaise an bheartais seo, féachfar ar theachtairacht, íomhá nó ráiteas poiblí goilliúnach aon uaire ar shuíomh Gréasáin líonra poiblí nó ar fhóram poiblí eile ar féidir an teachtaireacht, an íomhá nó an ráiteas sin a fheiceáil air agus/nó a bheith athráite ag daoine eile mar iompar bulaíochta.

Iompar diúltach nach n-áirítear sa sainmhíniú seo ar bhulaíocht, déileálfar leis de réir Chód Iompair an Choláiste.

Seo a leanas cuid de na cineálacha iompair bhulaíochta a d'fhéadfadh a bheith ann idir dhaltaí:

- **Ionsaitheacht fhisiciúil:** Áirítear air sin duine a bhrú, a shá, a bhualadh, a chiceáil, a phriocadh nó cor coise a chur ann. Bheadh trom-ionsaí fisiciúil san áireamh anseo.
- **Imeaglú:** Cineál ar leith iompar bulaíochta is ea imeaglú – d'fhéadfadh sé a bheith bunaithe ar chomharthaíocht choirp ionsaitheach ina mbaintear úsáid as an nguth mar arm troda.
- **Aonrú/eisiamh agus caidreamh bulaíochta eile:** Tárfaíonn bulaíocht den chineál seo nuair a dhéanann cuid den rang nó an rang ar fad duine a aonrú, a eisiamh nó neamhaird a thabhairt air/uirthi d'aon ghnó.
- **Cibearbhulaíocht:** Is bulaíocht é seo a chuirtear i gcrích trí theicneolaíochtaí eolais agus cumarsáide ar nós teachtaireachtaí meandracha, feidhmchláir, suíomhanna cluichíochta, seomraí comhrá agus teicneolaíochtaí eile ar líne.
- **Ainmneacha maslacha a thabhairt ar dhuine:** Duine ar bith a thugann ainm maslach, goilliúnach nó náiritheach ar dhuine eile, ba cheart féachaint air sin mar iompar bulaíochta.
- **Dochar do mhaoín:** Is féidir bulaíocht a dhíriú ar mhaoín phearsanta. I gceist ansin, bheadh damáiste d'éadaí, d'fhón póca nó do ghléasanna eile, do leabhair scoile agus d'ábhar foghlama eile nó cur isteach ar thaisceadán an dalta.
- **Sracadh:** Airgead a éileamh, faoi bhagairt uaireanta. D'fhéadfaí iallach a chur ar dhalta maoín a ghoid ar son duine eile atá ag gabháil d'iompar bulaíochta.

Seo a leanas cuid de na cineálacha iompair bhulaíochta a d'fhéadfadh a bheith ann idir dhaltaí:

Ní liosta cuimsitheach é an liosta samplaí seo thíos, agus d'fhéadfadh Coláiste Naomh Feichín iompraíochtaí a chur leis an liosta de réir mar is gá.

Samplaí d'Iompraíochtaí Bulaíochta

<p>Iompraíochtaí a bhaineann le gach saghas bulaíocht</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ciapadh bunaithe ar cheann ar bith de na naoi bhforas sa reachtaíocht comhionannais e.g. ciapadh gnéasach, bulaíocht homafóbach, bulaíocht chiníocht, etc. • Forrántacht fhisiciúil • Damáiste do mhaoin • Leasainmneacha a ghlaoch • Cleithmhagadh • Pictiúir, focail i scríbhinn, nó ábhar eile a tháirgeadh, a thaispeáint nó a scaipeadh atá dírithe ar dhuine eile a imeaglú • Graifítí maslach • Sracadh (extortion) • Imeaglú • Gothaí maslaitheacha nó gáirsiúla • 'Amharc' faoi leith • Cur isteach ar spás pearsanta • Meascán de na cinn a luaitear.
<p>Cibearbhulaíocht</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tromaíocht: Ráflaí, bréaga nó biadán a scaipeadh chun dochar a dhéanamh do cháil duine eile • Ciapadh: Teachtaireachtaí oilc, suaracha nó gáirsiúla a sheoladh chuig duine go leanúnach • Pearsanú: Teachtaireachtaí maslaitheacha nó forrántacha a phóstáil faoi ainm duine eile • Gríosadh: Úsáid a bhaint as focail gháirsiúla nó ghríosaitheacha chun troid ar líne a spreagadh • Cleasaíocht: Dallamullóg a chur ar dhuine eolas pearsanta a roinnt agus an t-eolas sin a úsáid ar líne ina dhiaidh sin • Sceitheadh: Eolas nó íomhánna rúnda a phostáil nó a roinnt • Leithcheal: Leithcheal a dhéanamh ar dhuine ó ghrúpa ar líne d'aon ghnó • Cibear-stalcaireacht: Ciapadh agus tromaíocht leanúnach a fhágann go mbíonn eagla a b(h)eatha/a s(h)ábháilteachta ar duine • Glao tostach gutháin/gutháin phóca • Glao maslach gutháin/gutháin phóca • Teachtaireacht téacs mhaslach • Teachtaireacht ríomhphoist mhaslach • Cumarsáid mhaslach ar líonraí sóisialta e.g. Facebook/Ask.fm/ Twitter/You Tube nó ar chonsóil chluichí • Ráitis/Blaganna/Pictiúir mhaslacha idirlín • Postálacha maslacha ar cineál ar bith teicneolaíochta cumarsáide
<p>Iompraíochtaí bunaithe ar Aitheantas Lena n-áirítear aon cheann de na naoi bhforas idirdhealúcháin a luaitear sa Reachtaíocht um Chomhionannas (inscne lena n-áirítear trasinscne, stádas sibhialta, stádas teaghlaigh, claonadh gnéasach, reiligiún, aois, míchumas, cine agus toisc gur den Lucht Taistil iad).</p>	

Homafóbach agus Trasinscne	<ul style="list-style-type: none"> • Ráflaí a scaipeadh faoi chlaonadh gnéasach duine • Tathant ar dhuine a bhfuil claonadh gnéasach difriúil aige/aici • Leasainmneacha a ghlaoch, e.g. aerach, casta, lúbtha, a úsáidtear chun caitheamh anuas ar dhuine • Im eaghlú fisiciúil nó ionsaí • Bagairtí
Cine, náisiúntacht, cúlra eitneach agus ballraíocht de phobal an Lucht Taistil	<ul style="list-style-type: none"> • Idirdhealú, réamhchlaonadh, ráitis nó maslaí a bhaineann le cine, náisiúntacht, cultúr, aicme shóisialta, creideamh, cúlra, eitneach nó an Lucht Taistil • Leithcheal de bhun aon cheann acu seo thuas
Caidreamhach	<p>Is éard atá i gceist anseo caidrimh a mhí-ionramháil mar bhealach chun bulaíocht a dhéanamh. Ar na hiompraíochtaí tá:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biadán maslach • Leithcheal agus aonrú • Neamhaird • Leithcheal ó ghrúpa • Cairde a bhaint de dhuine • 'Bitseáil' • Ráflaí a scaipeadh • Rún a sceitheadh • Caint sách ard le go gcloisfeadh an t-íobartach í • 'Amharc' faoi Leith • 'nerd' a úsáid le cur isteach ar dhuine.
Gnéasach	<ul style="list-style-type: none"> • Ráitis nó tadhall gnéasach míchuí nó gan choinne • Ciapadh
Riachtanais Speisialta Oideachais, Míchumas	<ul style="list-style-type: none"> • Leasainmneacha a ghlaoch • Tathant ar dhaoine eile mar gheall ar a míchumas nó riachtanais foghlama • Teacht i dtír ar leochaileachtaí daltaí eile agus ar a gcumas teoranta bulaíocht a aithint agus iad féin a chosaint • Teacht i dtír ar leochaileachtaí daltaí eile agus ar a gcumas teoranta cúinsí sóisialta agus leideanna sóisialta a aithint agus iad féin a chosaint. • Athris a dhéanamh ar mhíchumas duine eile • Ceap magaidh a dhéanamh de dhaoine eile

Tá Gheofar breis eolais ar na cineálacha éagsúla bulaíochta le fáil i Roinn 2 de na *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile (2013)*.

4. Pearsanra Ábhartha:

(Seo a leanas an múinteoirí/na múinteoirí ábhartha a dhéanfaidh bulaíocht a imscrúdú agus a dhéileálfaidh léi i gColáiste Naomh Feichín: (féach Roinn 6.8 de na *Gnásanna*

Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar- bhunscoile):

- An Príomhoide
- An Leas-Phríomhoide
- Oidí Ranga

NB D'fhéadfadh múinteoir ar bith gníomhú mar mhúinteoir ábhartha más gá.

Féadfadh dalta nó tuismitheoir údar inní bulaíochta a chur faoi bhráid múinteoir ar bith sa gColáiste, don Phríomhoide Tánaisteach, nó don Phríomhoide féin. Ní mór do mhúinteoirí aonair na húdair inní bulaíochta seo a thuairisciú don Phríomhoide Tánaisteach agus/nó an Príomhoide chomh luath agus is féidir. Ní mór don fhoireann neamhtheagaisc aon údar inní bulaíochta tugtha faoi deara acu nó luaite leo a thuairisciú freisin.

'Siad an Príomhoide agus an Príomhoide Tánaisteach na múinteoirí ábhartha i gColáiste Naomh Feichín agus 'siad atá freagrach as iompar bulaíochta a imscrúdú agus deileáil léi. Ag brath ar an gcás, féadfadh na múinteoirí ábhartha dul i gcomhairle leis an múinteoir ghairmtreorach/OSPS má ceaptar go mbeadh sé fiúntach a leithéid a dhéanamh.

Moltar do chuile tuismitheoir teagmháil a dhéanamh leis an bPríomhoide má tá údar inní bulaíochta ar bith acu maidir lena bpáiste.

5. Straitéisí Oideachais agus Coiscthe

Seo a leanas na straitéisí oideachais agus coiscthe (lena n-áirítear straitéisí a bheidh dírithe go sonrach ar an gcibearbhulaíocht agus ar bhulaíocht bunaithe ar aitheantas, go háirithe bulaíocht homofóbach agus transfóbach) a bheidh in úsáid sa gColáiste: (Féach Roinn 6.5 de na *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar- bhunscoile):*

- Tabharfar cúnaimh do dhaltai breathnú ar shaincheist na bulaíochta ar bhealach réchúiseach agus réasúnta lasmuigh de chomhthéacs aon eachtra bulaíochta faoi leith. Ar an geaoi seo, beidh tuiscint níos fearr ag daltaí ar céard is bulaíocht ann agus ar na cineálacha bulaíochta éagsúla atá ann.
- Cuirfear daltaí ar an eolas maidir leis na suíomhanna meán sóisialta agus tabharfar moltaí dóibh conas iad féin a chosaint agus conas cibearbhulaíocht a chosc. Cuirfear ina luí ar dhaltai gur cheart aon údar inní cibearbhulaíocht a thuairisciú láithreach, fiú muna mbaineann sé leo féin.
- Déanfar fónpocáí agus/nó ríomhairí daltaí ar bith atá páirteach i cibearbhulaíocht a sheiceáil más gá.
- Cuirfear daltaí ar an eolas maidir le saincheisteanna bulaíochta bunaithe ar aitheantas, lena n-áirítear bulaíocht homofóbach agus transfóbach agus cuirfear ina luí ar dhaltai gur cheart meas a thaispeáint do gach duine i gcónaí.
- Tabharfar aird ar leith ar dhaltai ag aistriú ón mBunscoil go dtí an Meánscoil agus go háirithe i gcás daltaí faoi mhíchumais nó a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu.
- Cuirfear comhairle ar dhaltai maidir le teicneolaíocht an Choláiste a úsáid go freagrach.
- Cuirfear in iúl do dhaltai go mbíonn tionchar diúltach i gcónaí ann don té a dhéanfar bulaíocht air nó uirthi, fiú muna bhfuil sé soiléir ag an am.
- Gríosfar daltaí agus cuirfear comhairle orthu chun breathnú amach dá chéile agus iarracht a dhéanamh stop a chur le daoine a ghabhann d'iompar bulaíochta a chuireann isteach ar dhaltai eile.

- Cuirfear daltaí, tuismitheoirí/caomhnóirí agus foireann an Choláiste ar an eolas trí laithreoireachtaí agus comhfhreagras faoi na cineálacha bulaíochta atá ann agus faoi na táscairí agus na comharthaí a d'fhéadfadh a léiriú go bhfuil bulaíocht á dhéanamh ar dhalta.

Cur chuige na scoile ina hiomláine

- Cur chuige na scoile ina hiomláine chun meas ar gach ball de phobal na scoile a chothú.
- Luach na héagsúlachta a chur chun cinn chun aghaidh a thabhairt ar dhearcaí claonta agus chun aird a tharraingt ar a dho-ghlactha is atá iompraíocht bhulaíochta.
- Féinmheas a chothú agus a fheabhsú i measc na ndaltaí uile trí ghníomhaíochtaí curaclaim agus seach-churaclaim araon. Tabharfar deiseanna do dhaltaí féinmheas dearfach a fhorbairt trí idirghníomhaíochtaí foirmiúla agus neamhfhoirmiúla.
- Forbairt ghairme don fhoireann go léir i dtaca leis an mbulaíocht d'fhonn a chinntiú go mbeidh tuiscint ag an bhfoireann ar fad ar cad is bulaíocht ann, ar an gcaoi a dtéann sí i bhfeidhm ar shaol na ndaltaí agus ar an ngá a bhíonn ann freagairt di agus í a chosc.
- Athbheithniú bliantúil ar gánna CPD na múinteoirí, le eolas a bhailiú faoi na scéilleana agus an taithí atá ag múinteoirí na scoile.
- Forbairt ghairme le fócas faoi leith ar oiliúint a chur ar na múinteoirí ábhartha .
- Feachtas feasachta agus oiliúna don scoil ina hiomláine i dtaca le gach gné den bhulaíocht, lena n-áirítear, tuismitheoir(i)/caomhnóir(i) agus pobal níos leithne na scoile.
- Maoirseacht agus monatóireacht ar sheomraí ranga, ar dhorchlaí, ar thalamh na scoile, ar thurasanna scoile agus ar ghníomhaíochtaí seach-churaclaim. Tabharfar ar bhaill foirne nach mbíonn ag teagasc agus ar bhaill eile a bheith san airdeall agus eachtraí a chur in iúl do na múinteoirí ábhartha. Beidh maoirseacht i gceist leis i dtaca leis an úsáid a bhaineann daltaí as teicneolaíocht cumarsáide sa scoil.
- Rannpháirtíocht chomhairle na ndaltaí i dtimpeallacht shábháilte scoile a chruthú e.g. Córas páirtíochta, meantóireacht agus gníomhaíochtaí tacaíochta eile a d'fhéadfadh tacú le daltaí agus cultúr comh-mheasa agus tacaíochta a spreagadh.
- Forbairt agus cur chun cinn Cód Frithbhulaíochta don scoil le cur i ndialanna na ndaltaí agus le cur ar taispeáint i seomraí ranga agus in áiteanna poiblí sa scoil.
- Pléitear beartas frithbhulaíochta na scoile le daltaí agus tugtar cóip de do gach tuismitheoir/caomhnóir mar chuid de Chód Iompraíochta na Scoile (gach bliain).
- Bearta rialta (e.g. gach bliain/gach téarma/gach mí/gach seachtain) feasachta a chur i bhfeidhm ar fud na scoile e.g. clár fógraí faoi leith sa scoil agus i seomraí ranga maidir le cairdeas a chothú, agus bulaíocht a chosc; feachtas Cairdeas gach bliain agus seimineáir le tuismitheoirí/caomhnóirí Bliain a hAon; suirbhéanna bliantúla/téarma/míosúla ar dhaltaí; tionóil rialta scoile nó bhliainghrúpa faoi stiúir an phríomhoide, an leas-phríomhoide, na gceann ranga, etc.
- Cultúr insinte a spreagadh, agus béim faoi leith ar thábhacht na bhfinnéithe. Ar an gcaoi sin beidh muinín ag daltaí as a bheith ag insint. Tá gné seo na muiníne ríthábhachtach. Ba chóir a chur in iúl go soiléir do gach dalta agus iad ag tuairisciú eachtraí bulaíochta nach ag insint ná ag sceitheadh atá siad ach ag gníomhú go freagrach.
- Deimhin a dhéanamh de go mbeidh a fhios ag daltaí cé dó ba chóir dóibh a insint agus conas é a dhéanamh, e.g.:
- Dul caol díreach chuig múinteoir ag am feiliúnach, mar shampla tar éis ranga.
- Nóta a thabhairt isteach leis an obair bhaile.

- Glao gutháin a chur ar an scoil nó ar mhúinteoir sa scoil a bhfuiltear muiníneach as/aisti.
- Bosca Frithbhulaíochta nó Cráiteachta
- Tabhairt ar thuismitheoir(i)/ar chaomhnóir(i) nó ar chara insint.
- Ceistneoir rúnda a thabhairt do gach dalta uair sa téarma.
- Deimhin a dhéanamh de go dtuigeann finnítithe an tábhachtach a bhaineann lena bhfeiceann siad nó lena bhfuil ar eolas acu faoin mbulaíocht atá ar bun a insint.
- Prótacail shoiléire a shonrú chun thuismitheoir(i)/caomhnóir(i) a spreagadh dul chun na scoile más dóigh leo go bhfuil bulaíocht á déanamh ar a leanbh. Ba chóir an prótacal a chur le chéile i gcomhar le thuismitheoirí.
- Beartas um Úsáid Inghlactha a chur le chéile sa scoil lena n-áirítear na céimeanna cuí chun deimhin a dhéanamh de go ndéantar monatóireacht dhian ar úsáid na teicneolaíochta sa scoil, cuir i gcás úsáid a bhaint as gutháin phóca.
- Liosta na dtacaí atáthar a úsáid sa scoil faoi láthair agus tacaí eile atá sa scoil a shonrú e.g. BeLonGTo www.belongto.org, About You: Personal Wellbeing Schools Programme, agus B4U Decide.ie.

Curaclaim a chur i ngníomh

- Cur i ngníomh iomlán na gcuraclam SPHE agus CSPE agus na gclár RSE.
- Forbairt Ghairme Leanúnach don fhoireann agus na cláir sin á seachadadh.
- Ceachtanna ar an mbulaíocht bunaithe ar fhianaise a sheachadadh ar fud na scoile, e.g. #UP2US, On My Own Two Feet.
- Ceachtanna a sheachadadh ar **Fhorrántacht Chaidreamhach** (Cool School Programme: A Friend in Deed), ar an **gCibearbhulaíocht (#UP2US)**, ar an **mBulaíocht Hómafógach agus Thrasfóbach**(Stand Up Programme) ar an **Éagsúlacht agus an Idirchultúrachas**. Ba chóir don scoil gach acmhainn a bhaineann leis an gcuraclam SPHE a liostú mar aon leis na tacaí.
- Cláir SPHE an Gharda Síochána a sheachadadh ar leibhéal iar-bhunscoile. Pléann na ceachtanna seo, a thugann Gardaí Pobail, ceisteanna a bhaineann le sábháilteacht phearsanta agus cibearbhulaíocht.
- Féachfaidh an scoil, go háirithe, i leith riachtanais bhreise na ndaltaí SEN maidir le cláir a chur i bhfeidhm agus scileanna agus straitéisí a fhorbairt a chuirfeadh ar chumas gach daltaí freagairt go cuí.

Naisc le beartais eile

- Liostaigh beartais, cleachtas agus gníomhaíochtaí scoile a bhaineann leis an mbulaíocht, e.g. Cód Iompraíochta, Beartas Cosanta Leanáí, Maoirseacht daltaí, Beartas um Úsáid Inghlactha, Tinreamh Gníomhaíochtaí Spóirt.

6. Straitéisí chun Iompar Bulaíochta a Imscrúdú

Seo a leanas straitéisí an Choláiste chun iompar bulaíochta a imscrúdú, chun obair leantach a dhéanamh ina dtaobh agus chun iompar bulaíochta a thaifeadadh mar aon leis na straitéisí idirghabhála bunaithe a úsáidfidh an Coláiste chun déileáil le cásanna d'iompar bulaíochta: : (Féach Roinn 6.8.9 de na *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar- bhunscoile*):

- ◆ Breathnófar go dáiríre ar chuile thuairisc d’iompar bulaíochta agus déanfar imscrúdú air.
- ◆ Déanfar imscrúdú ar thuairisci d’iompar bulaíochta go príobháideach agus lasmuigh den seomra ranga.
- ◆ Déanfar gach agallamh go híogar agus go réidh ag féachaint do chearta gach dalta i dtrácht.
- ◆ Ma bhíonn grúpa i gceist, cuirfear agallamh ar gach duine den ghrúpa ina nduine agus ina nduine. D’fhéadfaí iarraidh ar na daoine bainteach leis an teagmhas a geuntas a thabhairt i scríbhinn.
- ◆ Tacófar le daltaí i bhfianaise na mbrúnna a d’fhéadfadh daltaí eile a chur orthu.
- ◆ D’fhéadfaí freisin, agallamh a chur ar dhaltaí nach bhfuil baint díreach acu leis an eachtra.
- ◆ D’fhéadfadh go mbeadh ar na páirtithe i dtrácht teacht le chéile má cheapfar go mbeadh tairbhe ag gabháil leis.
- ◆ I gcás go gcinneann na múinteoirí ábhartha go raibh dalta ag gabháil d’iompar bulaíochta, cuirfear ar a súile/a shúile di/dó go soiléir gur sháraigh sí/sé Beartas Frithbhulaíochta an Choláiste agus déanfar iarracht chun go bhfeicfeadh sí/sé an scéal ó thaobh an dalta/na daltaí a bhfuil an bhulaíocht á dhéanamh air/uirthi/orthu.
- ◆ Déanfar teagmháil go luath le tuismitheoirí/caomhnóirí na bhpáirtithe i dtrácht len iad a chur ar an eolas faoin scéal agus na bearta a dhéanfar a mhíniú doibh.
- ◆ Cuirfear in iúl do na tuismitheoirí/caomhnóirí agus do na daltaí i dtrácht gur in aon chás ina mbíonn ga le smachtú, gur ceist phríobháideach í idir an dalta atá á smachtú, a t(h)uismitheoirí/caomhnóirí agus an Coláiste.
- ◆ D’fhéadfadh teagmhais tromchúiseacha d’iompar bulaíochta a tharchur – faoi mar atá leagtha síos sna Gnásanna um Chosaint Leanáí i mBunscoileanna agus in Iar-Bhunscoileanna – chuig an FSS agus/nó an Garda Síochána.
- ◆ Bainfear leas as breithúnas gairmiúil i dtaca le taifid de na tuairiscí sin a bheidh le coinneáil, na bearta a dhéanfar agus aon phlé leo siúd atá bainteach leis an iompar bulaíochta.
- ◆ Coiméadfar taifid scríofa a d’fhéadfadh a bheith cabhrach leis an gceist a réiteach agus an gaol idir na páirtithe a chur ar ais mar a bhí sé, a mhéad is atá indéanta.
- ◆ Úsáidfear an teimpléad tuairiscithe in Aguisín 3 (Gnásanna um Chosaint Leanáí i mBunscoileanna agus in Iar-Bhunscoileanna) chun an t-iompar bulaíochta a thairgeadh i gcás ina meastar nár díriodh go leordhóthanach ná go cuí ar an iompar bulaíochta laistigh de fiche lá scoile tar éis a chinneadh gur tharla iompar bulaíochta.

Gnásanna chun Bulaíocht a Fhiosrú agus Láimhseáil

Is é an phríomhaidhm a bhaineann le bulaíocht a fhiosrú agus a láimhseáil ná ceisteanna a réiteach agus an caidreamh idir na páirtithe a shlánú, a oiread agus is féidir (seachas milleán a leagan ar dhuine);

Ní mór do ghnásanna na scoile cloí leis an gcur chuige seo a leanas.

Déanfar gach iarracht a chinntiú go dtuigfidh gach duine atá rannpháirteach (daltaí, tuismitheoirí/caomhnóirí san áireamh) an cur chuige sin ón tús.

Iompraíocht Bhulaíochta a Thuairisciú

- Féadfaidh dalta nó tuismitheoir(i)/caomhnóir(i) ar bith eachtraí bhulaíochta a chur in iúl do mhúinteoirí ar bith sa scoil.
- Fiosróidh agus láimhseálfaidh an múinteoir ábhartha gach tuairisc, ina measc tuairiscí anaithnide.
- Ní mór do bhaill foirne teagaisc agus neamhtheagaisc, cuir i gcás rúnaithe, cúntóirí riachtanas speisialta (SNA), tionlacaithe bus, airígh, glantóirí aon eachtraí d'iompraíocht bhulaíochta a fheiceann siad nó a luaitear leo a chur in iúl don mhúinteoir ábhartha.

Eachtraí a Fhiosrú agus a Láimhseáil Stíl an Chuir Chuige

- Agus é/í ag fiosrú agus ag láimhseáil na bulaíochta, tabharfaidh an múinteoir (ábhartha) a b(h)reithiúnas féin féachaint ar tharla bulaíocht nó nár tharla agus conas is fearr an cás a réiteach.
- Éilítear ar thuismitheoirí/ar chaomhnóirí agus ar dhaltaí comhoibriú le cibé fiosrú a dhéanfar agus cuidiú leis an scoil ceist ar bith a thiofadh aníos a réiteach agus an caidreamh idir na páirtithe a shlánú, a oiread agus is féidir, a thúisce agus is féidir.
- Ba chóir do mhúinteoirí cur chuige fionnuar neamh-mhóthúchánach réitithe fadhbanna a ghlacadh.
- Ba chóir eachtraí a láimhseáil, a oiread agus is féidir, lasmuigh den seomra ranga d'fhonn príobháid gach rannpháirtí a chinntiú.
- Ba chóir gach agallamh a dhéanamh chomh híogair agus is féidir agus cearta na ndaltaí á nglacadh san áireamh. Is féidir le daltaí nach bhfuil baint dhíreach acu leis an gcás eolas úsáideach a chur ar fáil chomh maith.
- Agus eachtraí d'iompraíocht bhulaíochta á n-anailísiú, ba chóir don mhúinteoir ábhartha iarracht a dhéanamh na ceisteanna cén rud, cén áit, cén duine, agus cén fath a fhreagairt. Ba chóir é sin a dhéanamh go deas suaimhneach, agus sampla á thabhairt den chaoi ar chóir déileáil le coinbhleacht gan dul i muinín na forrántachta.
- Má bhíonn grúpa i gceist, ba chóir agallamh a chur ar gach duine acu ar dtús. Ina dhiaidh sin, ba chóir bualadh leo mar ghrúpa. Ag an gcrúinniú leis an ngrúpa, ba chóir a iarraidh ar gach duine acu a c(h)untas féin a thabhairt ar ar tharla d'fhonn a chinntiú go dtuigeann gach duine sa ghrúpa ráitis na ndaoine eile go soiléir;
- Ba chóir tacú le gach ball den ghrúpa i dtaca leis an mbrú a d'fhéadfadh a theacht orthu ó bhaill eile an ghrúpa tar éis an agallaimh leis an múinteoir.
D'fhéadfadh sé a bheith oiriúnach freisin a iarraidh orthu siúd a bhí i gceist cuntas a scríobh ar ar tharla.
- I gcásanna go gcinneann an múinteoir ábhartha gur tharla iompraíocht bhulaíochta, ba chóir teagmháil a dhéanamh le tuismitheoir(i)/caomhnóir(i) na bpáirtithe go luath d'fhonn an tarlúint a chur in iúl dóibh agus míniú a thabhairt ar na gníomhartha a bheifear a dhéanamh (agus tagairt á dhéanamh do bheartas na scoile). Ba chóir don scoil deis a thabhairt do thuismitheoirí/do chaomhnóirí plé a dhéanamh ar na bealaí lenar féidir leo tacú leis na gníomhartha atá an scoil a dhéanamh agus leis na tacaí atáthar ag chur ar fáil do dhaltaí;
- Sa chás go gcinneann an múinteoir ábhartha go raibh iompraíocht bhulaíochta ar bun ag an dalta, ba chóir a chur in iúl go soiléir dó/di an sárú a rinne sé/sí ar bheartas frithbhulaíochta na scoile agus ba chóir iarracht a dhéanamh tabhairt air/uirthi an cás a fheiceáil ó dhearcadh an dalta a d'fhulaing an bhulaíocht;
- Ní mór a chur in iúl go soiléir do gach rannpháirtí (gach tacar daltaí agus múinteoirí/caomhnóirí) i gcás ar bith a gcaitear smachtbhannaí araíonachta a chur i bhfeidhm gur ceist phríobháideach atá ann idir an dalta a bheidh faoi smachtbhanna, a t(h)uismitheoir(i)/c(h)aomhnóirí agus an scoil;

Gníomh leantach agus cuntas

- Agus cinneadh á dhéanamh ar déileáladh go cuí agus go leordhóthanach leis an gcás bulaíochta, ní mór don mhúinteoir ábhartha, agus breithiúnas gairmiúil á thabhairt aige/aici, na cúinsí seo a leanas a ghlacadh san áireamh:
  - An bhfuil deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta;
  - An bhfuil ceisteanna idir na páirtithe réitithe, a oiread agus is féidir;
  - An bhfuil caidreamh idir na páirtithe slánaithe, a oiread agus is féidir;
  - Aiseolas ar bith a fuarthas ó na páirtithe rannpháirteacha, óna dtuismitheoir(i)/a gcaomhnóir(i) nó ó phríomhoide nó leas-phríomhoide na scoile
- Ba chóir cruinnithe leantacha ar leithligh a shocrú leis na páirtithe leasmhara féachaint an bhféadfaí iad a thabhairt le chéile tráth níos déanaí má bheidh an dalta a d'fhulaing an bhulaíocht réidh agus toilteanach.
- I gcás nach mbíonn tuismitheoir(i)/caomhnóir(i) sásta gur dhéileáil an scoil leis an gcás bulaíochta de réir na gnásanna seo, ní mór gnáthaimh ghearáin na scoile a chur in iúl do na tuismitheoir(i)/caomhnóir(i), mar is cuí.
- I gcás gur bhain an/na tuismitheoir(i)/caomhnóir(i) leas as gnáthaimh ghearáin na scoile agus nach bhfuiltear sásta fós, ní mór don scoil a chur in dóibh go bhfuil an cheart acu gearán a dhéanamh leis an Ombudsman do Dhaltaí.

Iompraíocht Bhulaíochta a chuntas

Tá sé ríthábhachtach go ndéanfaí gach eachtra de bhulaíocht a chuntas ar bhealach oibiachtúil agus fíorasach.

Seo a leanas gnásanna na scoile maidir le hiompraíocht bhulaíochta a chuntas agus a thuairisciú:

Réamhdhearbhú neamhghoirmiúil gur tharla bulaíocht

- Ní mór do gach ball foirne cuntas i scríbhinn a choinneáil d' eachtraí a fheiceann siad nó a chuirtear in iúl dóibh. Ní mór gach eachtra a thuairisciú don mhúinteoir ábhartha .
- Cé nár mhór don mhúinteoir ábhartha gach tuairisc, lena n-áirítear tuairiscí anaithnide, de bhulaíocht a fhiosrú agus a láimhseáil, ní mór don mhúinteoir ábhartha cuntas i scríbhinn a choinneáil ar na tuairiscí, ar na gníomhartha a glacadh agus ar aon phlé a rinneadh leis na rannpháirtithe
- Ní mór don mhúinteoir ábhartha gach eachtra atáthar a fhiosrú a chur in iúl don phríomhoide.

Foirmiúil - 1 Dearbhú gur tharla bulaíocht

- Má dhearbhaíonn an múinteoir ábhartha gur tharla bulaíocht, ní mór don mhúinteoir cuntas cuí i scríbhinn a choinneáil a chuideoidh leis/léi na ceisteanna a réiteach agus na caidrimh a shlánú, a oiread agus is féidir, idir na páirtithe leasmhara.
- Ba chóir don scoil, i gcomhairle leis an múinteoir/na múinteoirí ábhartha , prótacal a chur le chéile maidir le gach cuntas a choinníonn an múinteoir ábhartha a stóráil.

Foirmiúil - 2 Aguisín 3 (Gnásanna Foirmiúla na Roinne Oideachais agus Scileanna)

Ní mór don mhúinteoir ábhartha an teimpléad cuí in **Aguisín 3** a úsáid chun an iompraíocht bhulaíochta a chuntas sna cúinsí seo a leanas:

a) i gcásanna gur dóigh leis/léi nár déileáladh go cuí ná go leordhóthanach leis an iompraíocht bhulaíochta laistigh de 20 lá scoile tar éis dó/di a chinneadh gur tharla iompraíocht bhulaíochta; agus

b) Sa chás gur chinn an scoil mar chuid dá beartas frithbhulaíochta nár mhór, i gcúinsí áirithe, an iompraíocht bhulaíochta a chuntas agus a thuairisciú láithreach bonn don Phríomhoide nó don Leas-Phríomhoide de réir mar is cuí.

Ba chóir don scoil liosta a dhéanamh de na hiompraíochtaí a chaitear a chuntas agus a thuairisciú láithreach bonn don phríomhoide. Ba chóir dóibh sin a bheith ag teacht le cód iompraíochta na scoile.

Nuair a bhaintear úsáid as an teimpléad cuntais, ní mór don mhúinteoir ábhartha é a choinneáil agus ní mór don phríomhoide cóip de a choinneáil. Ní mór machnamh cuí a dhéanamh ar an áit a gcoinnítear na cuntais, orthu siúd a mbeidh teacht acu orthu agus ar an bhfad ama a choinneofar iad. Ba chóir cinntí a dhéantar faoi chuntais a choinneáil a bhreacadh síos sa beartas seo.

Straitéisí Idirghabhála Seanbhunaithe

- Agallaimh idir an múinteoir agus gach dalta
- Comhaontuithe idir daltaí a idirbheartú agus iad a leanúint le próiseas monatóireachta. Is féidir é seo a dhéanamh ar bhealach neamhfhoirmiúil nó a chur i bhfeidhm trí phróiseas idirghabhála níos struchtúrtha
- Oibriú le tuismitheoir(i)/caomhnóir(i) chun tacú le hidirghabhálacha scoile
- Cuir chuige Gan Milleán
- Am Ciorcail
- Agallaimh Athshlánúcháin
- Comhdháil Athshlánúcháin
- Ceistneoirí sochghraim a chur i bhfeidhm
- Piar-idirghabháil sa chás go ndearnadh oiliúint chuí

Luann na Gnásanna na straitéisí idirghabhála seo a leanas agus déantar tagairt do Ken Rigby; [www.bullyingawarenessweek.org/pdf/BullyingPreventionStrategiesinSchools Ken Rigby.pdf](http://www.bullyingawarenessweek.org/pdf/BullyingPreventionStrategiesinSchools%20Ken%20Rigby.pdf)

- An cur chuige traidisiúnta araíonachta
- An t-íospartach a láidriú
- Idirghabháil
- Cleachtas Athshlánúcháin
- Modh an Ghrúpa Tacaíochta
- Modh na Comhbhá

7. Clár Tacaíochta

Nuair a tharlaíonn iompar bulaíochta bíonn tacaíocht ag teastáil ón dalta/óna daltaí a ndearnadh bulaíocht air/uirthi/orthu agus ón dalta/óna daltaí a bhí ag gabháil d'iompar bulaíochta ar aon. Is seirbhís rithábhachtach í an chomhairleoireacht agus cuirfear an tseirbhís ar fáil chun féinmheas na ndaltaí i dtrácht a mhéadú agus a scileanna chun déileáil le deacrachtaí a fhorbairt, ach an t-am agus na hacmhainní a bheith ar fáil.

Clúdaíonn an curaclam OSPS sa tSraith Sóisearach – ina mbíonn ar a laghad dhá rang sa bhliain, agus níos mó más gá, dírithe ar thopaic na bulaíochta – na téarmaí seo a leanas:

- Cúnamh a thabhairt do dhaltaí conas iompar bulaíochta a aithint

- Féachaint ar fhreagairtí éagsúla pearsanta agus grúpa
- Daltaí a chur ar an eolas faoi Bheartas Frithbhulaíochta an Choláiste
- Cúnamh a thabhairt do dhaltai na foinsí bainteach le iompar bulaíochta a thuiscint
- Cúnamh a thabhairt do dhaltai iompar bulaíochta agus na forthorthaí a bhaineann leo a aithint
- Cúnamh a thabhairt do dhaltai stráitéisí agus scileanna a fhorbairt le n-úsáid más gá dóibh déileáil le iompar bulaíochta

Bíonn rang amháin sa bhliain sa tSraith Sinsearach – bíonn tuilleadh más gá – dírithe ar fheasacht iompar bulaíochta.

I rith na scoilbhliana, moltar do na muinteoiri uilig comhairle a thabhairt do dhaltai ó am go ham, ar ghnéithe éagsúla d'iompar bulaíochta, ag tosnú le Bliain 1 ar an gcéad lá doibh sa gColáiste. Cuirtear na daltaí ar an eolas faoi céard ba cheart doibh a dhéanamh má feictear iompar bulaíochta nó má déantar iompar bulaíochta orthu i rith a gcuid ama sa gColáiste agus conas tuairisciú a dhéanamh ar a leithéid.

8. Maoirseacht agus Monatóireacht Éifeachtach ar Dhaltai

Deimhníonn an Bord Bainistíochta go bhfuil beartais agus cleachtais chúí mhaoirseachta agus monatóireachta i bhfeidhm chun iompar bulaíochta a chosc agus chun déileáil leis agus chun idirghabháil luath a éascú más féidir.

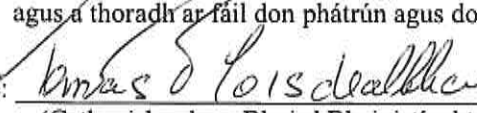
9. An Ciapadh a Chosc

Deimhníonn an Bord Bainistíochta go ndéanfaidh an Coláiste, de réir a oibleagáidí faoin reachtaíocht chombhionannais, gach beart is indéanta go praiticiúil chun daltaí agus baill foirne a chosaint ar chiapadh gnéasach agus ar chiapadh ar aon cheann de na naoi bhforas, mar atá inscne lena n-áirítear trasinscne, stádas sibhialta, stádas teaghlaigh, treoshuíomh gnéasach, reiligiún, aois, míchumas, cine nó ballraíocht den Lucht Siúil.

10. Ghlac an Bord Bainistíochta an beartas seo an 6ú Nollaig 2013.

11. Tá an beartas seo ar fáil do phearsanra an Choláiste, do thuismitheoirí agus do dhaltai ar iarratas agus do Chumann na dTuismitheoirí agus Comhairle na nDaltai. Cuirfear cóip den bheartas seo ar fáil don Roinn agus do phátrún an Choláiste má iarrtar é.

12. Athbhreithneoidh an Bord Bainistíochta an beartas agus a fheidhmiú uair amháin i ngach scoilbhliain. Cuirfear fógra scríofa gur athbhreithníodh beartas frithbhulaíochta na scoile ar fáil do phearsanra na scoile, cuirfear é ar fáil do thuismitheoirí agus do dhaltai ar iarratas agus do Chumann na dTuismitheoirí agus Comhairle na nDaltai. Cuirfear taifead den athbhreithniú agus a thoradh ar fáil don phátrún agus don Roinn, leis, má iarrtar é.

Síniú:
(Cathaoirleach an Bhoird Bhainistíochta)

Dáta: 17/10/2018

Síniú:
(Príomhoide)

Dáta: 17/10/2018

Dáta an chéad athbhreithnithe: Mí na Nollag, 2014.